

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9Sk/21/2018
Identifikačné číslo spisu: 3017200333
Dátum vydania rozhodnutia: 30.10.2019
Meno a priezvisko: JUDr. Viera Nevedelová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2019:3017200333.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Viery Nevedelovej a členiek senátu JUDr. Judity Kokolevskej a JUDr. Sone Langovej, v právnej veci žalobkyne: L.. I. B., bytom Š. Č.. XXX/X, U., proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, Ul. 29. augusta č. 8-10, Bratislava, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne č. XXX XXX XXXX X zo dňa 22.08.2017, o kasačnej sťažnosti žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne zo dňa 21.02.2018, č. k. 28Sa/16/2017-39, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky kasačnú sťažnosť z a m i e t a .

Žalobkyni náhradu trov kasačného konania n e p r i z n á v a .

Odôvodnenie

1. Žalovaná rozhodnutím generálneho riaditeľa č. XXX XXX XXXX X zo dňa 22.08.2017 zamietla odvolanie žalobkyne a potvrdila prvostupňové rozhodnutie Sociálnej poisťovne, ústredia č. XXX XXX XXXX X zo dňa 22.06.2017, ktorým podľa § 74 ods. 2 a 3 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej aj len „zákon č. 461/2003 Z. z.“ alebo „zákon o sociálnom poistení“) bola žalobkyni po uplynutí jedného roka od smrti manžela zastavená výplata vdovského dôchodku od 05.09.2017. Žalovaná dôvodila tým, že žalobkyňa nedovršila dôchodkový vek, nie je ani invalidná z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 % a vychovala len 1 dieťa, ktoré dňa 14.03.2017 dovŕšilo vek 26 rokov, čím prestalo byť nezaopatreným dieťaťom podľa § 9 ods. 1 písm. b/ zákona o sociálnom poistení.

2. Žalobkyňa právoplatné rozhodnutie žalovanej napadla správnu žalobou, ktorej dôvody doplnila v súlade s § 203 ods. 1 zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (ďalej len „SSP“). Namietala, že manžel sa stal invalidným v dôsledku choroby z povolania, zomrel vo veku iba 54 rokov. Syn zo zdravotných dôvodov musel natiiahnuť svoje denné štúdium veterinárneho lekárstva, za ktoré okrem iných výdavkov musí platiť 360 € za semester a nemá nárok na dávky v hmotnej núdzi. Žalobkyňa nemôže za to, že má iba jedno dieťa, viac detí nemohla mať. V porovnaní so ženou, ktorej pre nárok na výplatu vdovského dôchodku aj po uplynutí jedného roka od smrti manžela stačí, že vychovala dve deti,

sa cíti diskriminovaná. Ustanovenie § 74 ods. 3 písm. c/ a d/ zákona o sociálnom poistení považuje za potláčajúce jej ľudské práva.

3. Krajský súd po preskúmaní žalobou napadnuté ho rozhodnutia dospel k záveru, že žaloba nie je dôvodná. Poukázal na to, že v kontexte právnej úpravy nie je relevantné, či manžel žalobkyne pred smrťou poberal invalidný dôchodok alebo či zomrel v dôsledku choroby z povolania, ktoré okolnosti zákon o sociálnom poistení (pre nárok na výplatu vdovského dôchodku po uplynutí jedného roka od smrti manžela) v ustanovení § 74 ods. 3 nepredvída. Rovnako ustanovenie § 9 ods. 1 toho zákona jednoznačne limituje kategóriu nezaopatrenosti dieťaťa dosiahnutím veku 26 rokov a ak dieťa tento vek dosiahne, správny orgán nemôže skúmať žiadne ďalšie okolnosti. Doplnil, že je výlučne na zákonodarcovi, aby v intenciách ním presadzovanej sociálnej politiky určil, ktoré okolnosti zohľadní ako právne významné v prípade nároku na vyplácanie vdovského dôchodku. Správny orgán nie je oprávnený vlastnou správnu úvahou konštruovať iné, miernejšie podmienky, a to ani za situácie, ak by to z ľudského hľadiska odôvodňovali výnimočné okolnosti. Uvedené neprináleží ani správne súdu, ktorý uvedenú právnu normu ani nevyhodnotil ako nesúladnú so základnými princípmi právneho poriadku Slovenskej republiky v oblasti sociálneho zabezpečenia. Krajský súd preto žalobu zamietol.

4. Rozsudok krajského súdu napadla žalobkyňa (ďalej aj „sťažovateľka“) včas podanou kasačnou sťažnosťou z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci podľa § 440 ods. 1 písm. g/ SSP. Poukázala na to, že jej manžel bol poberateľom invalidného dôchodku a súčasne mal aj priznanú chorobu z povolania, na následky ktorej zomrel a teda má nárok na vdovský dôchodok podľa § 74 ods. 1 zákona o sociálnom poistení. Nepovažuje však za správne striktné oddeľovanie jednotlivých odsekov ustanovenia § 74. Podľa jej názoru nie je v súlade so zákonom limitovať poberanie vdovského dôchodku odsekom 2, teda dobou jedného roka, lebo podľa jej názoru nárok na výplatu vdovského dôchodku počas trvania jedného roka má aj vdova, ktorej manžel bol mladého veku a nespĺňal podmienky uvedené v odseku 1. Iný výklad tohto ustanovenia vedie k neprimeranej tvrdosti zákona a k upieraniu práv a právom chránených záujmov pozostalej manželky. Z uvedených dôvodov žiadala, aby kasačný súd rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

5. Žalovaná v stručnom vyjadrení ku kasačnej sťažnosti trvala na vecnej správnosti jej rozhodnutia a navrhla, aby kasačný súd kasačnú sťažnosť zamietol ako nedôvodnú.

6. V reakcii na vyjadrenie žalovanej žalobkyňa opakovane poukázala na ustanovenie § 74 ods. 1 zákona o sociálnom poistení.

7. Najvyšší súd ako kasačný súd preskúmal rozsudok krajského súdu v rozsahu kasačnej sťažnosti bez pojednávania (§ 455 SSP) a dospel k záveru, že kasačná sťažnosť nie je dôvodná.

Podľa § 74 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení vdova má nárok na vdovský dôchodok po manželovi, ktorý:

- a) ku dňu smrti bol poberateľom starobného dôchodku, invalidného dôchodku alebo mal nárok na predčasný starobný dôchodok,
- b) ku dňu smrti splnil podmienky nároku na starobný dôchodok alebo získal počet rokov dôchodkového poistenia na nárok na invalidný dôchodok, alebo
- c) zomrel v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania.

Podľa § 74 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z. vdova má nárok na výplatu vdovského dôchodku počas jedného roka od smrti manžela.

Podľa § 74 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z. z. po uplynutí obdobia uvedeného v odseku 2 má vdova nárok na výplatu vdovského dôchodku, ak:

- a) sa stará o nezaopatrené dieťa,
- b) je invalidná z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70% alebo
- c) vychovala aspoň tri deti,

- d) dovŕšila vek 52 rokov a vychovala dve deti,
- e) dovŕšila dôchodkový vek.

8. Pokiaľ sŕažovateľka namietala, že nárok na výplatu vdovského dôchodku počas trvania jedného roka má aj vdova, ktorej manžel bol mladého veku a nespĺňal podmienky uvedené v odseku 1, toto jej tvrdenie nie je správne. Ustanovenie § 74 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. predpokladá vznik nároku na vdovský dôchodok len ak sú splnené v ňom uvedené podmienky. Nárok na vdovský dôchodok je teda vylúčený nielen v prípade, ak zomrelý manžel nespĺňal ku dňu smrti podmienku poberania starobného dôchodku, invalidného dôchodku alebo predčasného starobného dôchodku, resp. ak nespĺňal podmienku nároku na starobný dôchodok (§ 65) ale aj v prípade ak ku dňu smrti nespĺnil podmienku získania potrebnej doby pre vznik nároku na invalidný dôchodok (§ 72); uvedené podmienky nie sú pre nárok na vdovský dôchodok vyžadované len v prípade, ak manžel zomrel v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania.

9. Keďže manžel sŕažovateľky bol ku dňu smrti poberateľom invalidného dôchodku ako podmienky nároku na vdovský dôchodok podľa § 74 ods. 1 písm. a/ zákona č. 461/2003 Z. z., okolnosť, či manžel sŕažovateľky zomrel následkom choroby z povolania, už pre posúdenie nároku na vdovský dôchodok nebolo potrebné skúmať.

10. Kasačný súd považuje za potrebné zdôrazniť, že kým ustanovenie § 74 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. upravuje podmienky nároku na vdovský dôchodok, ustanovenie § 74 ods. 2 tohto zákona upravuje základnú dobu trvania nároku na výplatu vdovského dôchodku v rozsahu jedného roka odo dňa smrti manžela a ustanovenie § 74 ods. 3 upravuje podmienky, za ktorých nárok na výplatu vdovského dôchodku trvá aj po uplynutí jedného roka. Zákonodarca teda rozlišuje medzi nárokom na dávku dôchodkového poistenia a nárokom na jej výplatu. Pre posúdenie nároku na ďalšiu výplatu vdovského dôchodku po uplynutí doby jedného roka od smrti manžela nie je podstatné a rozhodujúce, či k úmrtiu došlo v dôsledku choroby z povolania.

11. Účelom vdovského dôchodku je prispieť pozostalej manželke k vyrovnaniu životnej úrovne bezprostredne po zániku manželstva v dôsledku úmrtia manžela a za určitých ustanovených podmienok čiastočne kompenzovať stratu jeho príjmu. Dĺžka bezpodmienečného trvania nároku na výplatu vdovského dôchodku je jeden rok od smrti manžela, pričom podmienky pre ďalšie poskytovanie vdovského dôchodku sú viazané na okolnosti, ktoré žene skutočne sŕažujú alebo vylúčujú výkon zárobkovej činnosti, resp. s účinnosťou od 01.08.2006 zákonodarca predpokladá výplatu vdovského dôchodku aj pred dovŕšením dôchodkového veku, a to pri splnení podmienky výchovy aspoň dvoch detí. Ak nie sú splnené podmienky podľa § 74 ods. 3 písm. a/ až d/ zákona č. 461/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov, nárok na výplatu vdovského dôchodku znovu vznikne od dovŕšenia dôchodkového veku vdovy.

12. Rozsah poskytovania dávok sociálneho poistenia je ovplyvnený aj ekonomickými možnosťami štátu, preto zákonodarca, zohľadňujúc tieto možnosti, môže obmedziť nárok na výplatu v danom prípade vdovského dôchodku. Obmedzenie nároku na výplatu vdovského dôchodku na obdobie pred splnením podmienky podľa § 74 ods. 3 písm. b/ a e/ len na prípady trvania starostlivosti o nezaopatrené dieťa alebo výchovy troch detí, resp. v prípade výchovy dvoch detí a súčasnom dovŕšení veku 52 rokov, z uvedených dôvodov ani kasačný súd nepovažoval za nesúladne s ústavou.

13. Krajský súd správne poukázal na skutočnosť, že Sociálna poisťovňa nie je oprávnená preklenúť zákonnú úpravu a nad rámec zákona poskytovať vdovský dôchodok, ak nie sú splnené podmienky podľa § 74 ods. 3 zákona č.461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, keďže tento neupravuje možnosť odstránenia prípadných tvrdomostí tohto zákona.

14. Z uvedených dôvodov kasačný súd dospel k záveru, že krajský súd správne rozhodol, keď správnu žalobu zamietol a kasačnú sŕažnosť ako nedôvodnú zamietol podľa § 461 SSP.

15. Keďže sťažovateľka nebola v konaní o kasačnej sťažnosti úspešná, kasačný súd jej náhradu trov tohto konania nepriznal podľa § 467 ods. 1 v spojení s § 167 ods. 1 SSP.

16. Tento rozsudok bol prijatý v senáte pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný riadny opravný prostriedok.